

eul_wid: qmm-dx

Γαληνὸς ὁ Περγαμηνός · Galen of Pergamon

On Melancholy

Περὶ μελαγχολίας

Period: Ῥωμαϊκή [Roman](#)
Dialect: Ἀττικίζουσα τεχνική [Atticizing Technical](#)
Domain: Ἱατρική [Medicine](#)
Format: Πραγματεία [Treatise](#)

6 9 (56) τὸ μὲν οὖν ἐπὶ μελαίνῃ χολῇ καταλαβούσῃ τὰς ἀρχὰς τῆς λογικῆς ψυχῆς φόβους τε γίνεσθαι καὶ δυσθυμίας καὶ θανάτου προσδοκίας οὐδὲν θαυμαστόν· ὁρῶμεν γὰρ καὶ τῶν ἔξωθεν τοῦ σώματος οὐδὲν οὕτως ἡμῖν φοβερόν ὡς τὸ σκότος· ὅταν οὖν οἶον ζόφος τις περισχεθῇ τὸ λογικὸν μόριον ὃ τῆς ψυχῆς, ἀναγκαῖον ἀεὶ φοβεῖσθαι τὸν ἄνθρωπον, ὡς ἂν τὴν αἰτίαν τοῦ φόβου συμπεριφέροντα τῷ σώματι· ὡς γὰρ ἐν σκότῳ βαθεῖ τὰ παῖδια φοβεῖται καὶ τῶν τελείων οἱ ἀπαίδευτοι, οὕτως καὶ τῆς μελαίνης χολῆς τὸ χρῶμα παραπλησίως σκότῳ τὸν φρονοῦντα τόπον ἐπισκιάζον ἐργάζεται τοὺς φόβους. Πάντων μὲν οὖν τῶν παρεπομένων ἐκάστῳ συμπτωμάτων τὰς αἰτίας εἰπεῖν ἀδύνατον· ἀπορίαν γὰρ πολλὴν ἔχει τὰ πλείστα, οἶον διὰ τί τὰ μὲν φεύγουσιν ὡς δεινὰ μὴ ὄντα δεινὰ, τὰ δὲ διώκουσιν ὡς χρηστὰ μὴ ὄντα χρηστὰ, καὶ διὰ τί ὁ μὲν τοὺς οἰκίους φοβεῖται, ὁ δὲ ὅλους ἀνθρώπους καὶ τὰ τοιαῦτα. τῶν πλείστων δὲ συμπτωμάτων εἰπεῖν τὰς αἰτίας τὸν ἰατρὸν οὐ χαλεπὸν, οἶον ὁ δοκῶν ἑαυτὸν κέραμον εἶναι, διὰ τὴν ξηρότητα τοῦτο πάσχει· ψυχρὸς γὰρ καὶ ξηρὸς ὁ μελαγχολικὸς χυμὸς· ὁμοίως δὲ καὶ ὁ τὸ ἑαυτοῦ δέρμα δοκῶν εἶναι ταῖς ξηραῖς διφθέραις ὅμοιον· ὁ δὲ οἰόμενος μὴ ἔχειν κεφαλὴν ἴσως διὰ κουφότητα τῆς κεφαλῆς τοῦτο ᾤετο, τὴν δὲ κουφότητα τὸ ἀναφερόμενον πνεῦμα παρεῖχεν αὐτῇ· διὰ τί δὲ ὀρέγονται οἱ μελαγχολικοὶ πλειόνων σιτίων, ἢ ὅτι ψύχεται αὐτοῖς τὸ στόμα τῆς γαστρὸς; διὰ τί δὲ ἔνιοι αὐτῶν οἰνοπόται, ἢ ὅτι ψυχρὸν ὄν θερμανθῆναι χρήζει; διὰ τί δὲ ἀποκτενοῦσι σφᾶς αὐτῶν, ἢ ὅτι μειζόνων κακῶν ὑπολαμβάνουσιν ἀπαλλάττεσθαι; εἰ μὴ ἄρα δόξα τοιαύτη ὑπογίγνεται αὐτοῖς, ἢ ὅτι τὸ ἀποθνήσκειν ἐστὶ καλόν, ὥσπερ τῶν βαρβάρων ἐνίοις; διὰ τί δὲ ἀπεψαίαι συνεχεῖς αὐτοῖς γίνονται, ἢ ὅτι θολερὸν καὶ περιττωμάτων μεστόν ἐστὶν αὐτῶν τὸ σῶμα καὶ διὰ τοῦτο καὶ δύσκρατος ἡ γαστήρ ψυχομένη διὰ παντὸς ἐκ τοῦ μελαγχολικοῦ χυμοῦ; διὰ τί δὲ αἱ κοιλίαι ὡς ἐπίπαν αὐτοῖς ξηραίνονται, ἢ ὅτι τὸ πνεῦμα τοῖς ἄνω περὶ τὰ ὑποχόνδρια προϊσταται καὶ οὐ πάνυ κάτω διαχωρεῖ; ἀνάγκη τοίνυν δι' αὐτὸ τοῦτο καὶ τὰς γαστέρας εἶναι ξηράς· ἐκ δὲ πολλῆς τῆς ἐπισχέσεως ἀθρόα ποτὲ καὶ περιτετηκότα διαχωροῦσι· σκαρδαμυκταὶ δὲ καὶ ἐξόφθαλμοι καὶ παχύχειλοι ὡς ἐπίπαν γίνονται διὰ τὸ παχὺ πνεῦμα, μελανόχροες δὲ διὰ τὴν φύσιν τοῦ χυμοῦ· δασεῖς δὲ οἱ πλείους αὐτῶν διὰ τὸ πλῆθος τῶν παχέων περιττωμάτων, ταχύγλωσσοι δ' ὡς ἐπίπαν εἰσὶ καὶ τραυλοὶ καὶ ἰσχνόφωνοι τῷ ἀκρατεῖ τῆς γλώττης· αἱ γὰρ συντονίαι τῆς κινήσεως κατὰ τὸ πνεῦμα γίνονται· πᾶν δὲ τὸ συντόνως κινηθὲν ἀπορρεῖ ταχέως· εὐπετές μὲν τῷ βουλομένῳ καὶ τῶν λοιπῶν συμπτωμάτων ἀποδοῦναι τὰς αἰτίας ἐκ τούτων ὁρμωμένῳ· μελαίνεται δὲ ὁ χυμὸς οὗτος ποτὲ μὲν

ὑπερθερμαινόμενος, ποτὲ δὲ ὑπερψυχόμενος· οἷον γάρ τι πάσχουσι οἱ καιόμενοι ἄνθρακες, διαυγέστατοι μὲν ὄντες τῇ φλογί, σβεννυμένης δὲ τῆς φλογὸς ἀπομελαίνονται, τοιοῦτόν τι καὶ ἡ ψῦξις περὶ τὸ φαιδρὸν χρῶμα τοῦ αἵματος ἐργάζεται. ὀρώμεν γὰρ κάπτι τῶν ἐκτὸς πελιδνὰ γιγνόμενά τινα τῶν σωμάτων καὶ μελαινόμενα ὑπὸ ψύξεως. ^[95]

6 9 (100)

ἡ δὲ ὑπερβολὴ τοῦ θερμοῦ πάλιν ξηράνασα καὶ δαπανήσασα τὰς ὑγρότητας, ὑφ' ὧν τρέφεται τὸ θερμόν, μελαίνει τοὺς χυμούς, ὥσπερ καὶ ὁ ἥλιος τοὺς καρπούς καὶ τὰ τῶν ἀνθρώπων σώματα. γινώσκειν τοίνυν χρὴ ὡς διττὸν τὸ εἶδος τῆς μελαγχολίας. τινὲς μὲν γὰρ αὐτῶν ἐκ φύσεως καὶ τῆς ἐξ ἀρχῆς κράσεως ἔχουσι τὸ μελαγχολικόν, τινὲς δὲ ἐκ διαίτης φαύλης εἰς ὕστερον τὴν κρᾶσιν ταύτην ἐπεκτήσαντο. καὶ ἐστὶ τὸ εἶδος τοῦτο νωθρὸν καὶ κατηφές ἀεί. ὅτι δὲ ἐξ ὑπεροπτήσεως τῆς ξανθῆς χολῆς τῇ παραφροσύνῃ περιπίπτουσι, θρασύτεροι καὶ ὀργιλώτεροι τῶν ἄλλων εἰσὶ καὶ πληκταὶ καὶ τὰ πάνδεινα πράττοντες κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον μάλιστα, ἐν ᾧ ὑπεροπτᾶται ἡ χολή· τῷ χρόνῳ δὲ ὅταν καὶ αὐτὴ ἀποσβεσθῇ, κατηφεῖς καὶ ἐπίλυποι καὶ ἐπίφοβοι γίνονται. τὰ μὲν οὖν πρὸ τῆς θεραπείας εἰς τοσοῦτον διεγνωκέναι χρὴ τὸν ἱατρόν· ἂν δ' ἂν τις μαθὼν ἔχοι βοηθεῖν τοῖς οὕτω νοσοῦσιν, ἤδη καιρὸς ἐκτίθεσθαι. διαφέρει δὲ εἰς τὴν θεραπείαν οὐ σμικρὰ τὸ εἰδέναι ὅθεν τὴν ἀρχὴν ἔσχε τὸ νόσημα. Γαληνοῦ. ὅταν μὲν γὰρ ὅλον τὸ σῶμα μελαγχολικὸν ἔχῃ τὸ αἷμα, τὴν ἀρχὴν τῆς θεραπείας ἀπὸ φλεβοτομίας ποιεῖσθαι προσήκον· ὅταν δὲ τὰ κατὰ μόνον τὸν ἐγκέφαλον οὐ χρήζει φλεβοτομίας ὁ κάμνων, εἰ μήτι γε πολύαιμος εἴη καὶ χάριν προφυλακῆς τὴν ἀφαίρεσιν ποιούμεθα. ἡ δ' οὖν διάγνωσις ἀπὸ τῶνδὲ σοι γιγνέσθω, πότερον ὅλον τὸ σῶμα μελαγχολικὸν ἔχει τὸ αἷμα ἢ κατὰ τὸν ἐγκέφαλον μόνον ἡθροισταὶ τις τοιοῦτος. οἱ <μὲν> μελάντεροι καὶ δασεῖς καὶ φλέβας εὐρείας ἔχοντες ἐπιτηδειότατοι πρὸς τὴν τοῦ μελαγχολικοῦ χυμοῦ γένεσιν, ἔσθ' ὅτε καὶ οἱ ἐξέρυθροι τὴν χροάν ἄνθρωποι μεταπίπτουσιν ἀθρόως εἰς τὴν μελαγχολικὴν κρᾶσιν· ἐφεξῆς δὲ αὐτῶν οἱ ξανθοὶ καὶ μάλισθ' ὅταν ἀγρυπνίαις καὶ πόνοις πλείοσι καὶ φροντίσι καὶ λεπτῇ διαίτῃ ἢ μελαγχολικοῖς ἐδέσμασι διητημένοι τύχωσιν ὄντες πρὸς τούτοις εἰ ἐπέσχηταὶ τις αἰμορροΐς ἐν ἔδρᾳ ἢ ἄλλῃ τις συνήθης κένωσις αἵματος ἢ καταμήνια ταῖς γυναιξίν. οὐ μικρὰ δὲ συντελεῖ καὶ ἡ ὥρα τοῦ ἔτους καὶ ἡ κατάστασις τοῦ ἀέρος καὶ τὸ χωρίον ἢ τε τοῦ κάμνοντος ἡλικία καὶ τὸ ἐπιτήδευμα. ταῦτα δὲ πάντα προσδιασκεψάμενος, ὅταν ἐλπίσης ἐν ταῖς καθ' ὅλον τὸ σῶμα φλεψὶ μελαγχολικὸν αἷμα περιέχεσθαι, τὴν βεβαιωτάτην ἐπάγειν διάγνωσιν ἐκ τοῦ τεμεῖν τὴν κατ' ἀγκῶνα φλέβα· βέλτιον δὲ τὴν μέσσην τέμνειν· εἴτα εἰ μὴ φαίνοιτο μελαγχολικὸν εἶναι τὸ ῥέον αἷμα, ἐπίσχειν εὐθέως· εἰ δὲ τοιοῦτον φαίνοιτο, κένωσον ὅσον ἂν ὑπολάβοις ἄνταρκες ἔσεσθαι τῇ τοῦ κάμνοντος σώματος ἔξει. ἡ δὲ τρίτη διαφορὰ τῆς μελαγχολίας, ἥς τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τῆς κοιλίας ἴσχειν ἐλέγομεν, ὑποχονδριακὸν πάθος ὀνομαζομένη, διαγιγνώσκεται ἐκ τῶν προειρημένων πολλάκις. πρῶτον γὰρ ἄρχεται τὰ κατὰ τὴν γαστέρα συμπτώματα, οἷον ἐμπνευματώσεις βορβορυγμοὶ ἐρυγαὶ [ὀρέξεις] ὀξώδεις καὶ βρομώδεις καὶ τὸ ἐπιξηραίνεσθαι τὴν γαστέρα καὶ τὸ ἐπὶ ταῖς διαχωρήσεσι καὶ τοῖς ἐμέτοις καὶ ταῖς ἐρυγαῖς ἐπικουφίζεσθαι καὶ τὸ τοὺς κάμνοντας αὐτοὺς συναισθάνεσθαι τῶν ὀχληρῶν πάντων περὶ τὰ ὑποχόνδρια συνεδρεούντων. ὥσπερ οὖν τισι πολλάκις ἀναφερομένης ἐκ τῆς γαστρὸς αἰθαλώδους τινὸς ἢ καπνώδους ἀναθυμιάσεως ἢ ὅλως ἀτμῶν τινων παχέων, ὅμοια τοῖς τῶν ὑποχονδριακῶν δοκεῖ φαίνεσθαι πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν, κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ νῦν, ἐπὶ τὸν ἐγκέφαλον ἀναφερομένης τῆς μελαγχολικῆς ἀναθυμιάσεως, οἷον αἰθάλη ἢ καπνὸς τὰ μελαγχολικὰ γενήσεται περὶ τὴν διάνοιαν συμπτώματα. ὅταν μὲν οὖν τὰ τῆς μελαγχολικῆς παρανοίας ἴδια σημεῖα φαίνεται μεγάλα, κατὰ δὲ τὴν κοιλίαν ἤτοι μηδὲν ὀχλεῖν ἢ σμικρότατον τοῦτο εἴη, τὸν ἐγκέφαλον ἡγητέον ἐπὶ τούτων πρωτοπαθεῖν, καθὼς προεῖρηται. ^[145]

6 10

Θεραπεία μελαγχολικῶν Γαληνοῦ. τὴν μὲν οὖν ἐξ ἐγκεφάλου πρωτοπαθοῦντος συνισταμένην μελαγχολίαν διὰ τε λουτρῶν συνεχῶν καὶ διαίτης εὐχύμου τε καὶ ὑγρᾶς καὶ ἀφύσου

ἐκθεραπεύειν χωρὶς ἑτέρου δραστικοῦ βοηθήματος, ὅταν γε μήπω διὰ χρόνου μῆκος
δυσκένωτος ᾗ ὁ λυπῶν χυμός, ἤνίκα ποικιλωτέρας καὶ ἰσχυροτέρας προσάγειν χρή τὰς ἰάσεις.
ἀρχόμενον δὲ τὸ πάθος θεραπεύειν προσήκει. χρονίσαν γὰρ καὶ αὐξηθὲν δυσμεταχείριστον
γίνεται. ^[5]